

Agnieszka Dominika Biernacka

Uniwersytet Warszawski

Wybrane pojęcia dotyczące zawarcia i unieważnienia małżeństwa w świetle hiszpańskiego *Kodeksu cywilnego* w tłumaczeniu na język polski

Streszczenie

W niniejszym artykule zaprezentowano terminologię w języku hiszpańskim i w języku polskim z zakresu zawarcia i unieważnienia małżeństwa. Hiszpańskie terminy prawne są zaczerpnięte z Kodeksu cywilnego (*Código Civil*) jako podstawowego źródła prawa regulującego instytucję małżeństwa w Królestwie Hiszpanii, natomiast ich polskie ekwiwalenty pochodzą przede wszystkim z polskiego Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, a także z Kodeksu prawa kanonicznego, ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego oraz ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe. Celem artykułu jest zestawienie wybranych hiszpańskich terminów prawnych z ich polskimi ekwiwalentami w oparciu o teksty paralelne, a także omówienie rozwiązań zaproponowanych w opracowaniach słownikowych i akademickich lub posłużenie się nimi jako inspiracją w tworzeniu ekwiwalentów.

Słowa kluczowe: przekład prawny, ekwiwalent funkcjonalny, ekwiwalent formalny, zawarcie małżeństwa, unieważnienie małżeństwa

1. Wstęp

Znajomość terminologii z zakresu zawarcia i unieważnienia małżeństwa jest niezbędną kompetencją tłumacza przysięgłego, który dokonuje przekładu ustnego podczas uroczystości zawarcia związku małżeńskiego przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, przekładu a vista dokumentów podpisywanych przez osoby zawierające związek małżeński, a także sporządza tłumaczenia pisemne dokumentów związanych z zawarciem czy unieważnieniem małżeństwa. Celem artykułu jest zestawienie wybranych hiszpańskich terminów prawnych z ich polskimi ekwiwalentami w oparciu o teksty paralelne, a wobec braku takich ekwiwalentów, omówienie rozwiązań zaproponowanych w opracowaniach słow-

nikowych i akademickich lub posłużenie się nimi jako inspiracją w tworzeniu ekwiwalentów pojęć stosowanych przez ustawodawcę hiszpańskiego w Kodeksie cywilnym (*Código Civil*¹), który jest w Królestwie Hiszpanii podstawowym źródłem prawa regulującym instytucję małżeństwa. W szczególności w artykule znajduje się omówienie terminów występujących w Tytule IV „O małżeństwie” (*Título IV „Del matrimonio”*), podzielonym na jedenaście działów (*capítulos*), określającym m.in.: warunki, jakie muszą zostać spełnione przez osoby zawierające związek małżeński, możliwe sposoby wstąpienia w związek małżeński, zagadnienie zarejestrowania małżeństwa, prawa i obowiązki małżonków oraz kwestie związane z unieważnieniem małżeństwa (poza zakres niniejszego artykułu wykraczają terminy dotyczące separacji i rozwodu).

2. Pojęcia dotyczące zawarcia i unieważnienia małżeństwa

Punktem wyjścia do zaprezentowania pojęć z zakresu zawarcia i unieważnienia małżeństwa są Działy I–VI w Tytule IV hiszpańskiego Kodeksu cywilnego (*hkc*)². Źródła terminologii w języku polskim z zakresu zawarcia i unieważnienia małżeństwa zastosowane w analizie obejmują Działy I–II w Tytule I polskiego Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (*pkro*), a ponadto Kodeks prawa kanonicznego (*kpk*), ustawę – Prawo o aktach stanu cywilnego (*pasc*), ustawę – Prawo prywatne międzynarodowe (*ppm*) oraz teksty prawnicze³ – opracowania akademickie i słowniki. Dobór źródeł terminologii polskiej wynika z niszowości podjętego tematu w ujęciu komparatystycznym dla analizowanej pary językowej, co pociąga za sobą konieczność sięgnięcia po teksty prawne, a dopiero w drugiej kolejności po teksty prawnicze.

¹ W niniejszym artykule Autorka opiera się na tekście jednolitym hiszpańskiego Kodeksu cywilnego uwzględniającym ostatnie zmiany wprowadzone 4 sierpnia 2018 r. (texto consolidado, última modificación: 4 de agosto de 2018) w obowiązujących przepisach, opublikowanych na mocy dekretu królewskiego z dnia 24 lipca 1889 r. (Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil, Ministerio de Gracia y Justicia «BOE» núm. 206, de 25 de julio de 1889, Referencia: BOE-A-1889-4763).

² W tekście artykułu zastosowano następujące skróty: *hkc* – hiszpański Kodeks cywilny, *pkro* – polski Kodeks rodzinny i opiekuńczy, *kpk* – Kodeks prawa kanonicznego, *pasc* – ustawa – Prawo o aktach stanu cywilnego, *ppm* – ustawa – Prawo prywatne międzynarodowe.

³ Rozróżnienie między językiem prawnym a prawniczym przywołuje A. Jopek-Bosiacka (2006). Koncepcję takiego podziału wprowadził B. Wróblewski (1948), a rozwinął ją M. Zieliński (1999); język prawny to język, w jakim formułowane są akty prawne, natomiast język prawniczy to język praktyki prawniczej i język prawniczy nauki. M. Álvarez (2002: 49–50) posługuje się podziałem na teksty prawne („textos legales”) i na teksty sądowe („textos judiciales”). Alcaraz Varó, Hugues, Gómez (2009: 17) proponują bardziej szczegółowe rozróżnienie obejmujące: język legislacyjny („lenguaje de textos legislativos”), język sądowy („lenguaje jurisdiccional”), język administracyjny („lenguaje administrativo”) i język notarialny („lenguaje notarial”).

Ekwiwalenty terminów występujących w tekstach prawnych powinny spełniać trzy kryteria: równego zamiaru (*equal intent*), znaczenia (*meaning*) i równej autentyczności (*equal authenticity*) (Biel 2007; Šarčević 1997). Ponadto, ekwiwalenty funkcjonalne (kulturowe, Newmark 1981), w odróżnieniu od ekwiwalentów formalnych i opisowych, najtrafniej oddają znaczenie pojęć (Weston 1991), choć zaleca się nienadużywanie tej techniki (Šarčević 1997, Harvey 2000). Hurtado Albir używa pojęcia ekwiwalentu dokładnego („equivalente justo”) na określenie terminu w języku docelowym, który najtrafniej oddaje myśl zawartą w terminie w języku wyjściowym (2001: 61).

System prawa kontynentalnego typowy zarówno dla Polski (Tokarczyk 2000), jak i dla Hiszpanii⁴ powoduje, że podstawowym źródłem ekwiwalentów terminów prawnych mogą być teksty paralelne. W dalszej części artykułu przedstawiono opis okoliczności prawnych zgodnie z kolejnością występowania w hiszpańskim Kodeksie cywilnym służący jako tło do zestawienia terminów. Wybrane pojęcia umieszczono w tabelach, wskazując źródło ekwiwalentu w języku polskim. Pod tabelami znajduje się omówienie przykładów, ze szczególnym uwzględnieniem tych terminów, które mają kilka ekwiwalentów lub których ekwiwalenty utworzono z powodu ich braku w przywołanych źródłach.

2.1. Przyrzeczenie zawarcia małżeństwa

W Dziale I „O przyrzeczeniu zawarcia małżeństwa” (*Capítulo I „De la promesa del matrimonio”*) hiszpański ustawodawca wskazuje, że przyrzeczenie zawarcia małżeństwa (*promesa del matrimonio*) nie jest równoznaczne ze zobowiązaniem zawarcia związku małżeńskiego (*obligación de contraer matrimonio*) (art. 42). W przypadku nieuzasadnionego niespełnienia przyrzeczenia małżeństwa (*incumplimiento sin causa de la promesa de matrimonio*) złożonego przez osobę pełnoletnią (*mayor de edad*) lub samodzielną osobę nie mającą ukończonych lat osiemnastu (*menor emancipado*) prawo nakłada obowiązek wynagrodzenia drugiej stronie poniesionych kosztów (*obligación de resarcir a la otra parte de los gastos hechos*) i zobowiązań podjętych (*obligaciones contraídas*) w związku z przyrzeczonym małżeństwem, przy czym obowiązek ten wygasa po upływie roku od chwili odmowy wstąpienia w związek małżeński (*negativa a la celebración del matrimonio*) (art. 43).

Zestawienie wybranej terminologii z zakresu obietnicy zawarcia małżeństwa znajduje się w Tabeli 1:

⁴ https://e-justice.europa.eu/content_judicial_systems_in_member_states-16-es-pl.do?member=1 [dostęp: 10.02. 2019].

ES (<i>hkc</i>)	PL (źródło)
promesa del matrimonio	przyrzeczenie małżeństwa (<i>kpk</i> / IATE ⁵)
obligación de contraer matrimonio	zobowiązanie zawarcia związku małżeńskiego (Jenda 2018: 15)
incumplimiento sin causa de la promesa de matrimonio	nieuzasadnione niespełnienie przyrzeczenia małżeństwa (Jenda 2018: 11)
negativa a la celebración del matrimonio	odmowa wstąpienia w związek małżeński

Tabela 1. Terminologia z zakresu obietnicy zawarcia małżeństwa.

Warto zatrzymać się przy kolokacjach rzeczownika *matrimonio* (*małżeństwo*) i ich ekwiwalentach w języku polskim. W tłumaczeniu na język polski hiszpańskich zwrotów *contraer matrimonio* oraz *celebración del matrimonio* rzeczownik *matrimonio* może być oddany w języku polskim zarówno jako, odpowiednio, *zawrzeć małżeństwo* (*pkro*), *wstępować w związek małżeński* (*pkro*), jak i *zawrzeć związek małżeński* (Komarnicki, Komarnicki 2005: 42), oraz *wstąpienie w związek małżeński* (*pkro*). Ponadto proponuje się zwrot hiszpański *celebración matrimonial* (Komarnicki, Komarnicki 2005: 30), którego jednak nie stosuje hiszpański Kodeks cywilny.

Źródła terminologii polskiej w zakresie przyrzeczenia małżeństwa należy poszukiwać w *kpk* i tekstach prawniczych, ponieważ *pkro* nie przewiduje takiej instytucji. Natomiast w przypadku hiszpańskiego terminu *negativa a la celebración del matrimonio* zaproponowano polski ekwiwalent formalny *odmowa wstąpienia w związek małżeński*. Pojęcia te odnoszą się do wyrażenia odmowy zawarcia małżeństwa przez jedno z narzeczonych. Dlatego, poszukując polskich ekwiwalentów, wybór nie powinien paść na pojęcie *odmowa małżeństwa*, dotyczące odmowy udzielenia ślubu przez upoważnioną do tego instytucję⁶.

2.2. Przesłanki małżeństwa

Zgodnie z treścią Działu II „O przesłankach małżeństwa” (*Capítulo II „De los requisitos del matrimonio”*), kobieta i mężczyzna mają prawo do zawarcia małżeństwa (*derecho a contraer matrimonio*) zgodnie z przepisami hiszpańskiego Kodeksu cywilnego, przy czym małżeństwo jest zawierane po spełnieniu takich samych warunków i wywołuje takie same skutki bez względu na to, czy osoby zawierające małżeństwo (*contrayentes*) są tej samej, czy różnej płci (art. 44). Małżeństwo nie może zostać zawarte bez oświadczenia o wstąpieniu w związek mał-

⁵ <https://iate.europa.eu/search/standard/result/1550760960906/1> [dostęp: 10.02.2019].

⁶ Patrz np. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/odmowa-slubu-osobie-ktora-nie-jest-juz-ubezwlasnowolniona-rzecznik-wyjasnia-przyczyny> [dostęp: 10.02.2019].

żeński (*consentimiento matrimonial*) (art. 45), a także gdy zamierzają je zawrzeć osoby niepełnoletnie, które nie ukończyły osiemnastego roku życia (*menores de edad no emancipados*), osoby, które już pozostają w związku małżeńskim (*ligados con vínculo matrimonial*) (art. 46), krewni w linii prostej (*parientes en línea recta por consanguinidad*) lub przysposabiający i przysposobiony (*parientes por adopción*), krewni w linii bocznej do trzeciego stopnia (*colaterales por consanguinidad hasta el tercer grado*), skazani (*condenados*) za współudział w spowodowaniu śmierci małżonka (*participación en la muerte dolosa del cónyuge*) lub partnera (*persona con la que uno está unido por análoga relación de afectividad a la conyugal*) (art. 47). Sędzia, z uzasadnionej przyczyny (*con justa causa*) i na wniosek strony (*a instancia de parte*), na podstawie uprzedniego orzeczenia wydanego w sprawie w postępowaniu nieprocesowym (*resolución previa dictada en expediente de jurisdicción voluntaria*) może znieść przeszkody wynikające ze spowodowania śmierci (*dispensar los impedimentos de muerte dolosa*) małżonka lub partnera i pokrewieństwa w linii bocznej trzeciego stopnia (art. 48).

Wybrane pojęcia dotyczące przesłanek małżeństwa zaprezentowano w Tabeli 2:

ES (<i>hkc</i>)	PL (źródło)
requisitos del matrimonio	przesłanki zawarcia małżeństwa (Góralski 2006)
derecho a contraer matrimonio	prawo do zawarcia małżeństwa (IATE ⁷)
contrayentes	osoby zawierające małżeństwo (<i>pkro</i>)
consentimiento matrimonial	oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński (<i>pkro</i>)
personas ligadas con vínculo matrimonial	osoby, które już pozostają w związku małżeńskim (<i>pkro</i>)
parientes en línea recta por consanguinidad	krewni w linii prostej (<i>pkro</i>)
parientes por adopción	przysposabiający i przysposobiony (<i>pkro</i>)
colaterales por consanguinidad hasta el tercer grado	krewni w linii bocznej (<i>pkro</i>) do trzeciego stopnia
participación en la muerte dolosa del cónyuge	współudział w spowodowaniu śmierci małżonka
persona con la que uno está unido por análoga relación de afectividad a la conyugal	osoby, które łączy więź emocjonalna analogiczna do więzi małżeńskiej

Tabela 2. Pojęcia z zakresu wymogów formalnych związanych z zawarciem małżeństwa.

⁷ <https://iate.europa.eu/search/standard/result/1550760759133/1> [dostęp: 12.02. 2019].

Na uwagę zasługuje kilka terminów ujętych w Tabeli 2. W tłumaczeniu hiszpańskiego terminu *requisitos del matrimonio* posłużono się ekwiwalentem funkcjonalnym *przesłanki zawarcia małżeństwa* nie występującym w takiej formie w *pkro*, w którym występuje jednak samodzielnie pojęcie *przesłanka* użyte wyraźnie w kontekście wymogów związanych z zawarciem małżeństwa.

Tłumaczenie hiszpańskiego terminu *consentimiento matrimonial* jako *oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński* jest przykładem ekwiwalentu funkcjonalnego jako trafniejszego niż nasuwający się automatycznie ekwiwalent formalny *zgoda na zawarcie związku małżeńskiego*. Warto zauważyć, że wymieniony ekwiwalent funkcjonalny występuje w *pkro*, w którym jest również mowa o *oświadczeniu woli* w kontekście zawarcia związku małżeńskiego „podlegającemu prawu wewnętrznemu kościoła lub innego związku wyznaniowego w obecności duchownego” (art. 1).

W tłumaczeniu hiszpańskiego terminu *participación en la muerte dolosa del cónyuge* posłużono się przepisem kanonu 1090 *kpk*, którego § 2 przewiduje (funkcjonującą tylko w prawie kanonicznym) następującą przeszkodę małżeńską: „Nieważnie [...] usiłują zawrzeć małżeństwo ci, którzy poprzez fizyczny lub moralny współudział spowodowali śmierć współmałżonka” – stąd ekwiwalent funkcjonalny *współudział w spowodowaniu śmierci małżonka*.

Hiszpański termin *persona con la que uno está unido por análoga relación de afectividad a la conyugal* oddano za pomocą ekwiwalentu funkcjonalnego *osoby, które łączy więź emocjonalna analogiczna do więzi małżeńskiej*. W świetle dyskusji prawniczej dotyczącej definicji pojęcia *relación de afectividad* (dosłownie: relacja afektywna), u podłoża której leży m.in. zagadnienie przemocy ze względu na płeć (Tardón Olmos 2009), zaproponowany ekwiwalent wydaje się bezpieczniejszym rozwiązaniem niż tłumaczenie *relación de afectividad* jako *więzi uczuciowej*.

2.3. Sposób zawarcia małżeństwa

Dział III „O sposobie zawarcia małżeństwa” (*Capítulo III „De la forma de la celebración del matrimonio”*) szczegółowo określa tryb wstępowania w związek małżeński. Mianowicie, obywatel Hiszpanii może zawrzeć małżeństwo zarówno w kraju – zgodnie z przepisami hiszpańskiego Kodeksu cywilnego lub podczas uroczystości o charakterze religijnym na podstawie odpowiednich przepisów, jak i poza jego granicami – na podstawie przepisów kraju zawarcia małżeństwa (*ley del lugar de celebración*) (art. 49). Obcokrajowcy zawierają związek małżeński w Hiszpanii na podstawie przepisów tego kraju lub zgodnie ze statutem personalnym (*ley personal*) jednego z narzeczonych (art. 50). Osobą właściwą do

stwierdzenia zdolności prawnej do zawarcia związku małżeńskiego (*capacidad de contrayentes*) poprzez spełnienie wymogów (*cumplimiento de los requisitos*), a także brak przeszkód małżeńskich (*inexistencia de impedimentos y obstáculos para contraer matrimonio*) jest w Hiszpanii sekretarz sądowy (*Secretario judicial*), notariusz (*Notario*) lub urzędnik stanu cywilnego (*Encargado del Registro Civil*) w miejscu zamieszkania jednego z narzeczonych, lub też urzędnik dyplomatyczny lub konsularny (*funcionario diplomático o consular*) upoważniony przez urząd stanu cywilnego, jeżeli narzeczeni mieszkają za granicą. Związek małżeński może być zawarty przed sędzią pokoju (*Juez de Paz*), burmistrzem (*Alcalde de municipio*) lub delegowanym przez niego urzędnikiem (*concejal delegado*), sekretarzem sądowym lub notariuszem oraz urzędnikiem dyplomatycznym lub konsularnym – w przypadku uroczystości odbywającej się za granicą (art. 51).

Jeżeli jedna z osób zawierających małżeństwo jest w stanie zagrożenia życia (*contrayente que se halla en peligro de muerte*) małżeństwo może być zawarte przed osobami wymienionymi w art. 51, a ponadto bezpośrednim przełożonym (*Oficial o Jefe superior inmediato*) w przypadku wojskowych (*militares*) w czasie wojny (*en campaña*) oraz kapitanem (*Capitán*) lub dowódcą (*Comandante*) w przypadku małżeństw zawieranych na statku morskim lub powietrznym (*matrimonios que se celebren a bordo de nave o aeronave*). Zawarcie związku małżeńskiego w stanie zagrożenia życia (*en peligro de muerte*) musi odbyć się w obecności dwóch pełnoletnich świadków, a w przypadku gdy niebezpieczeństwo to wynika z choroby lub stanu fizycznego (*peligro de muerte derive de enfermedad o estado físico*) jednego z narzeczonych, warunkiem niezbędnym jest opinia lekarska o zdolności do złożenia oświadczenia i powadze sytuacji (*dictamen médico sobre la capacidad para la prestación del consentimiento y la gravedad de la situación*), chyba że uznano brak takiej możliwości (*salvo imposibilidad acreditada*) (art. 52). Na ważność małżeństwa nie ma wpływu niewłaściwość lub brak mianowania (*incompetencia o falta de nombramiento*) osoby, przed którą zawierany jest związek małżeński, jeżeli przynajmniej jeden z małżonków działał w dobrej wierze (*proceder de buena fe*), a osoby te wykonywały swoje obowiązki jawnie (*ejercer las funciones públicamente*) (art. 53).

W przypadku zaistnienia poważnej przyczyny popartej wystarczającymi dowodami (*causa grave suficientemente probada*), minister sprawiedliwości może zezwolić na tajne zawarcie małżeństwa (*autorizar el matrimonio secreto*) (art. 54).

Osoba zawierająca małżeństwo może tego dokonać przez pełnomocnika (*contraer matrimonio por apoderado*) na podstawie pełnomocnictwa szczególnego udzielonego w formie dokumentu urzędowego (*poder especial*

concedido en forma auténtica) w obecności drugiego z narzeczonych (*asistencia personal del otro contrayente*). Pełnomocnictwo wygasa w drodze cofnięcia pełnomocnictwa przez mocodawcę (*revocación del poderdante*), rezygnacji pełnomocnika (*renuncia del apoderado*) lub w następstwie śmierci którejkolwiek z tych osób (art. 55).

W przypadku osób z niepełnosprawnością (*personas con discapacidad*) urzędnik, przed którym takie osoby zawierają małżeństwo, może zwrócić się do odpowiednich podmiotów (*recabar de las entidades*) o zapewnienie wsparcia w zakresie zasobów ludzkich, wsparcia technicznego i materialnego (*provisión de apoyos humanos, técnicos y materiales*) umożliwiającego wydanie, tłumaczenie i otrzymanie oświadczenia (*emisión, interpretación y recepción del consentimiento*) o wstąpieniu w związek małżeński. Jedynie w przypadku gdy stan zdrowia osoby zawierającej związek małżeński w oczywisty, stanowczy i istotny sposób (*de modo evidente, categórico y sustancial*) może uniemożliwić złożenie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński mimo wsparcia, niezbędna jest opinia lekarska o zdolności do złożenia oświadczenia (*dictamen médico sobre la aptitud para prestar el consentimiento*) (art. 56). Uroczystość zawarcia związku małżeńskiego polega na odczytaniu przez urzędnika treści art. 66, 67 oraz 68 *hkc*, poproszeniu każdej z osób zawierających związek małżeński o złożenie oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński i zapytaniu, czy istotnie je zawierają w drodze tej czynności, udzieleniu pozytywnej odpowiedzi przez narzeczonych (*responder ambos afirmativamente*) i ogłoszeniu osób zawierających związek małżeński mężem i żoną (*declarar que los contrayentes quedan unidos en matrimonio*) (art. 58).

W przypadku małżeństw zawieranych w obecności duchownego (*celebración en forma religiosa*), oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński można złożyć w sposób przewidziany przez zarejestrowany związek wyznaniowy (*en la forma prevista por una confesión religiosa inscrita*) na warunkach uzgodnionych z Państwem (*en los términos acordados con el Estado*), a w przypadku ich braku, na warunkach przewidzianych przez ustawodawstwo państwowe (*en los términos autorizados por la legislación*) (art. 59). Małżeństwo zawarte w formie kanonicznej (*matrimonio celebrado según las normas del Derecho canónico*) lub w formie religijnej przewidzianej przez kościoły, wyznania i wspólnoty religijne zarejestrowane w Rejestrze kościołów i innych związków wyznaniowych (*Registro de Entidades Religiosas*) i cieszące się powszechnym uznaniem (*reconocimiento de notorio arraigo*), wywołuje skutki cywilne (*produce efectos civiles*) (art. 60).

Wybrane pojęcia zostały przedstawione w Tabeli 3:

ES (<i>hkc</i>)	PL (źródło)
forma de la celebración del matrimonio	sposób zawarcia małżeństwa (<i>pkro</i>)
ley del lugar de celebración	przepisy kraju zawarcia małżeństwa (Kremer 2007)
ley personal	statut personalny (<i>ppm</i>)
capacidad de contrayentes	zdolność prawna do zawarcia małżeństwa ⁸
inexistencia de impedimentos y obstáculos para contraer matrimonio	brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa (<i>pkro</i>)/ brak przeszkód małżeńskich (<i>kpk</i>)
contrayente que se halla en peligro de muerte	osoba zawierająca małżeństwo będąca w stanie zagrożenia życia (<i>pasc</i>)
matrimonio que se celebra a bordo de nave o aeronave	małżeństwo zawierane na statku morskim lub powietrznym (<i>pasc</i>)
contraer matrimonio en peligro de muerte	zawierać małżeństwo w stanie zagrożenia życia (<i>pasc</i>)
autorizar el matrimonio secreto	zezwolić na tajne zawarcie małżeństwa (<i>kpk</i>)
contraer matrimonio por apoderado	zawrzeć związek małżeński przez pełnomocnika (<i>pkro</i>)
declarar que los contrayentes quedan unidos en matrimonio	ogłaszać, że małżeństwo zostało zawarte (<i>pkro</i>)
celebración en forma religiosa	małżeństwo zawarte w obecności duchownego (<i>pkro</i>)
prestar el consentimiento matrimonial en la forma prevista por una confesión religiosa inscrita	złożyć oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński w sposób przewidziany przez zarejestrowany związek wyznaniowy (<i>pkro</i>)
matrimonio celebrado según las normas del Derecho canónico	małżeństwo zawarte w formie kanonicznej (<i>kpk</i>)
Registro de Entidades Religiosas	Rejestr kościołów i innych związków wyznaniowych ⁹

Tabela 3. Terminologia dotycząca sposobu zawarcia małżeństwa.

Nawiązując do powyższego zestawienia, warto zwrócić uwagę na tłumaczenie hiszpańskiego terminu *ley personal* jako *statut prawny*. Art. 11 § 1 *ppm* nie zawiera *expressis verbis* tego terminu, natomiast teksty prawnicze, w których

⁸ <http://powroty.gov.pl/-/zawarcie-malzenstwa-z-cudzoziemcem-w-polsce-9997> [dostęp: 20.02.2019].

⁹ <https://www.gov.pl/web/mswia/rejestr-kościół-i-innych-związków-wyznaniowych> [dostęp: 25.02.2019].

powołano się na ten przepis, już bezpośrednio do tego terminu nawiązują¹⁰. Następnie, w tłumaczeniu hiszpańskiego terminu *inexistencia de impedimentos y obstáculos para contraer matrimonio* znajdujemy dwa ekwiwalenty funkcjonalne: *brak okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa* (pkro) oraz *przeszkody małżeńskie* (kpk); w żadnym nie ma zestawienia dwóch następujących po sobie synonimicznych rzeczowników oznaczających przeszkodę (*impedimentos y obstáculos*).

W tłumaczeniu terminu *matrimonio que se celebra a bordo de nave o aeronave* jako małżeństwo zawierane na statku morskim lub powietrznym posłużono się treścią art. 96 pasc. W przytoczonym przepisie, jak i w pozostałych przepisach tego aktu prawnego, jest mowa o „urodzeniu lub zgonie na polskim statku morskim lub powietrznym”, stąd zaproponowany ekwiwalent funkcjonalny.

Termin hiszpański *declarar que los contrayentes quedan unidos en matrimonio* oznacza w dosłownym tłumaczeniu *ogłaszać osoby zawierające związek małżeński mężem i żoną*, jednak tutaj zaproponowano rezygnację z ekwiwalentu formalnego na rzecz ekwiwalentu funkcjonalnego *ogłaszać, że małżeństwo zostało zawarte* (na skutek złożenia zgodnych oświadczeń). Analogicznie w przypadku hiszpańskiego terminu *celebración en forma religiosa*, z *pkro* zacerpnięto ekwiwalent funkcjonalny *małżeństwo zawarte w obecności duchownego*. Podobnie hiszpański termin *matrimonio celebrado según las normas del Derecho canónico* oddano z użyciem ekwiwalentu funkcjonalnego *małżeństwo zawarte w formie kanonicznej* (kpk), natomiast ekwiwalent formalny *małżeństwo zawarte zgodnie z prawem kanonicznym* również wydaje się uzasadniony, głównie ze względu na klarowne oddanie pojęcia.

W tłumaczeniu hiszpańskiej nazwy własnej *Registro de Entidades Religiosas*, kierując się faktem istnienia polskiego rejestru o takich samych właściwościach, zastosowano ekwiwalent funkcjonalny *Rejestr kościołów i innych związków wyznaniowych*, a nie ekwiwalent formalny, będący tłumaczeniem dosłownym, *Rejestr podmiotów religijnych*, skądinąd również oddający cechy tej instytucji.

2.4. Rejestracja zawarcia małżeństwa

Dział IV „O rejestracji zawarcia małżeństwa w rejestrze stanu cywilnego” (*Capítulo IV „De la inscripción del matrimonio en el Registro Civil”*) przewiduje, że związek małżeński wywołuje skutki prawne (*produce efectos civiles*)

¹⁰ Patrz np. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31.10.2012 r. [dostęp: 12.02.2019] [orzeczenia.szczecin.sa.gov.pl/.../\\$002fneurocourt\\$002fpublished\\$002f15\\$002f550000...](http://orzeczenia.szczecin.sa.gov.pl/.../$002fneurocourt$002fpublished$002f15$002f550000...)

od momentu jego zawarcia, przy czym w celu pełnego uznania (*pleno reconocimiento*) faktu zawarcia małżeństwa, należy dokonać jego rejestracji w urzędzie stanu cywilnego. Związek małżeński, który nie został zarejestrowany (*matrimonio no inscrito*), nie narusza praw nabytych w dobrej wierze (*derechos adquiridos de buena fe*) przez osoby trzecie (*por terceras personas*) (art. 61). Zawarcie związku małżeńskiego stwierdza się w drodze czynności lub na podstawie aktu notarialnego (*mediante acta o escritura pública*) podpisanego przez urzędnika, przed którym zawierane jest małżeństwo, przez małżonków i dwóch świadków. Po wydaniu świadectwa lub poświadczeniu aktu notarialnego, odpis potwierdzający zawarcie małżeństwa (*copia acreditativa de la celebración del matrimonio*) zostaje przesłany do właściwego rejestru stanu cywilnego (*Registro Civil competente*) w celu zarejestrowania (art. 62). Zarejestrowanie małżeństwa zawartego w Hiszpanii w obecności duchownego następuje na podstawie przedłożenia zaświadczenia z kościoła, związku wyznaniowego, wspólnoty religijnej lub federacji, zawierającego informacje wymagane przez ustawodawcę do celów dokonania wpisu w księgach urzędu stanu cywilnego (art. 63). W celu uznania małżeństwa zawartego tajnie (*reconocimiento del matrimonio secreto*) wystarczy zarejestrowanie go w księdze specjalnej Centralnego Rejestru Stanu Cywilnego (*Registro Civil Central*), co pozostaje bez uszczerbku (*no perjudica*) dla praw nabytych w dobrej wierze przez osoby trzecie (*derechos adquiridos de buena fe por terceras personas*) do chwili wpisania w księgach urzędu stanu cywilnego (art. 64). W przypadku gdy małżeństwo zostało zawarte bez uprzedniego rozpatrzenia stosownych dokumentów (*sin haberse tramitado el correspondiente expediente*), przed zarejestrowaniem takiego związku małżeńskiego należy stwierdzić spełnienie wymogów prawnych (*comprobar si concurren los requisitos legales*). Jeżeli małżeństwo zostało zawarte przed właściwą osobą inną niż wymienione w Dziale III, dokumenty należy przesłać do urzędu stanu cywilnego w miejscu zawarcia małżeństwa w celu stwierdzenia spełnienia wymogów ważności (*comprobación de los requisitos de validez*) tak zawartego małżeństwa (art. 65).

Zestawienie wybranych pojęć z zakresu rejestracji związku małżeńskiego znajduje się w Tabeli 4:

ES (<i>hkc</i>)	PL (źródło)
inscripción del matrimonio en el Registro Civil	rejestracja zawarcia małżeństwa w rejestrze stanu cywilnego (<i>pasc</i>)/ w urzędzie stanu cywilnego (<i>pkro</i>)
copia acreditativa de la celebración del matrimonio	odpis aktu małżeństwa (<i>pasc</i>)

reconocimiento del matrimonio secreto	uznanie małżeństwa zawartego tajnie (<i>kpk</i>)
libro especial del Registro Civil Central	księga specjalna (<i>kpk</i>) Centralnego Rejestru Stanu Cywilnego (<i>pasc</i>)

Tabela 4. Pojęcia dotyczące zarejestrowania związku małżeńskiego.

Warto zauważyć, że hiszpański termin *Registro Civil* bywa tłumaczony zarówno jako *urząd stanu cywilnego* (*pkro*), jak i rejestr stanu cywilnego (*pasc*).

Hiszpański termin *libro especial del Registro Civil Central* oddano tutaj ekwiwalentem formalnym *księga specjalna Centralnego Rejestru Stanu Cywilnego*. Przy tworzeniu ekwiwalentu posłużono się postanowieniem kanonu 1133 *kpk* przewidującym zapisanie małżeństwa tajnie zawartego „jedynie w specjalnej księdze, przechowywanej w tajnym archiwum kurii”.

2.5. Prawa i obowiązki małżonków

Dział V „O prawach i obowiązkach małżonków” (*Capítulo V „De los derechos y deberes de los cónyuges”*) stanowi, że małżonkowie mają równe prawa i obowiązki (*son iguales en derechos y deberes*) (art. 66), powinni okazywać sobie szacunek (*deben respetarse*) i wzajemnie sobie pomagać (*ayudarse mutuamente*) oraz współdziałać dla dobra rodziny (*actuar en interés de la familia*) (art. 67). Małżonkowie są zobowiązani do wspólnego pożycia (*vivir juntos*), wierności (*guardarse fidelidad*) i wzajemnej pomocy (*socorrerse mutuamente*) (art. 68). Małżonkowie, w drodze porozumienia (*de común acuerdo*), ustalają wspólne miejsce zamieszkania (*domicilio conyugal*), przy czym w przypadku rozbieżności spór rozwiązuje sędzia, mając na uwadze dobro rodziny (*tener en cuenta el interés de la familia*) (art. 70). Dodatkowo, żaden z małżonków nie może przypisywać sobie prawa do reprezentowania drugiego (*atribuirse la representación del otro*), chyba że drugi małżonek udzielił takiej zgody.

Terminologia dotycząca praw i obowiązków małżonków została zaprezentowana w Tabeli 5:

ES (<i>hkc</i>)	PL (źródło)
derechos y deberes de los cónyuges	prawa i obowiązki małżonków (<i>pkro</i>)
ser iguales en derechos y deberes	mieć równe prawa i obowiązki (<i>pkro</i>)
deber de respetarse	obowiązek wzajemnego szacunku (<i>pkro</i>)
ayudarse mutuamente	wzajemnie sobie pomagać (<i>pkro</i>)
actuar en interés de la familia	współdziałać dla dobra rodziny (<i>pkro</i>)

deber de vivir juntos	obowiązek wspólnego pożycia (<i>pkro</i>)
deber de guardarse fidelidad	obowiązek wierności (<i>pkro</i>)
deber de socorrerse mutuamente	obowiązek wzajemnej pomocy (<i>pkro</i>)

Tabela 5. Pojęcia z zakresu praw i obowiązków małżonków.

W tłumaczeniu hiszpańskich terminów zawartych w omawianym Dziale V posłużono się ekwiwalentami funkcjonalnymi zaczerpniętymi z *pkro*. Warto zwrócić uwagę na pewną nieścisłość dotyczącą oddania hiszpańskiego terminu *actuar en interés de la familia* jako *współdziałać dla dobra rodziny*, a nie za pomocą ekwiwalentu formalnego *działać w interesie rodziny*. Konsekwentnie kierowano się tutaj treścią *pkro*, w którym w art. 95 § 3 znajdujemy zestawienie: „dobro dziecka i interes społeczny”; wydaje się zatem, że przyjęty ekwiwalent jest trafniejszy, jako odwołujący się do osób, a nie do pojęcia abstrakcyjnego.

2.6. Unieważnienie małżeństwa

Dział VI „O unieważnieniu małżeństwa” (*Capítulo VI „De la nulidad del matrimonio”*) określa, że bez względu na sposób zawarcia małżeństwa, jest ono nieważne (*es nulo*), jeżeli: zostało zawarte bez złożenia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński (*sin consentimiento matrimonial*); małżeństwo zostało zawarte między osobami, które w świetle wspomnianych powyżej art. 46 i 47 nie mogły wstąpić w związek małżeński; małżeństwo nie zostało zawarte przed właściwym urzędnikiem (sędzią pokoju, burmistrzem lub delegowanym przez niego urzędnikiem, sekretarzem sądowym, notariuszem, posiadającym odpowiednie kompetencje), albo bez obecności świadków (*sin la intervención de los testigos*); małżeństwo zostało zawarte pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej strony (*matrimonio celebrado por error en la identidad de la persona del otro contrayente*) lub co do przymiotów osobistych (*cualidades personales*), które przez swoją istotę (*por su entidad*) zaważyły na złożeniu oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński (*son determinantes de la prestación del consentimiento*); małżeństwo zostało zawarte pod przymusem (*por coacción*) lub pod wpływem silnej bojaźni (*por miedo grave*) (art. 73). Powództwo o unieważnienie małżeństwa (*acción para pedir la nulidad del matrimonio*) mogą wytoczyć małżonkowie, prokurator (*Ministerio Fiscal*) lub inna osoba mająca bezpośredni i uzasadniony interes (*persona que tenga interés directo y legítimo*) (art. 74). Od tej zasady jest kilka wyjątków. Po pierwsze, w przypadku gdy przyczyną nieważności (*causa de nulidad*) jest brak pełnoletności, w imieniu osoby niepełnoletniej powództwo mogą wytoczyć rodzice (*padres*), opiekunowie

(*tutores*) lub rodzina zastępcza (*guardadores*) oraz prokurator. Po osiągnięciu pełnoletności może wytoczyć powództwo osoba niemająca ukończonych lat osiemnastu, chyba że pożycie małżonków trwało przynajmniej rok od chwili ukończenia tego wieku (art. 75). Po drugie, w przypadku zawarcia małżeństwa pod wpływem błędu, pod przymusem lub pod wpływem silnej bojaźni, powództwo może wytoczyć tylko małżonek, który z tej przyczyny ucierpiał, przy czym prawo do wytoczenia powództwa wygasa (*caduca la acción*) po upływie roku wspólnego pożycia od chwili ustania błędu (*desvanecido el error*) lub ustania przymusu lub przyczyny bojaźni (*cesado la fuerza o causa del miedo*) (art. 76). Po trzecie, sędzia nie orzeka nieważności małżeństwa (*no acordará la nulidad de un matrimonio*) ze względu na wadę formalną (*defecto de forma*), jeżeli przynajmniej jedno z małżonków zawarło małżeństwo w dobrej wierze (*contraer matrimonio de buena fe*) (art. 78). Po czwarte, stwierdzenie nieważności małżeństwa (*declaración de nulidad del matrimonio*) nie unieważnia skutków (*no invalida los efectos*) wywołanych w odniesieniu do dzieci i małżonka lub małżonków w dobrej wierze – domniemywa się działanie w dobrej wierze (*buena fe se presume*) (art. 79). Orzeczenia nieważności małżeństwa kościelnego (*resoluciones sobre nulidad de matrimonio canónico*) wydane przez sądy kościelne (*tribunales eclesíasticos*) lub na mocy decyzji papieskich (*decisiones pontificias*) o małżeństwie zawartym ważnie, lecz nieskonsumowanym (*matrimonio rato y no consumado*) stają się skuteczne w porządku cywilnym (*tener eficacia en el orden civil*) na wniosek którejkolwiek ze stron, jeżeli stwierdza się ich zgodność z prawem państwowym (*se declaran ajustados al Derecho del Estado*) na podstawie orzeczenia wydanego przez właściwy sąd cywilny (*Juez civil competente*) (art. 80).

Tabela 6 przedstawia terminologię dotyczącą unieważnienia małżeństwa:

ES (<i>hkc</i>)	PL (źródło)
matrimonio nulo	małżeństwo nieważne (<i>kpk</i>)
nulidad del matrimonio	unieważnienie małżeństwa (<i>pkro</i>)
matrimonio celebrado sin consentimiento matrimonial	małżeństwo zawarte bez złożenia oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński (<i>pkro</i>)
matrimonio celebrado sin la intervención de los testigos	małżeństwo zawarte bez obecności świadków (<i>pkro</i>)
matrimonio celebrado por error en la identidad de la persona del otro contrayente	małżeństwo zawarte pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej strony (<i>pkro</i>)
matrimonio celebrado por error en aquellas cualidades personales	małżeństwo zawarte pod wpływem błędu co do przymiotu osoby (<i>kpk</i>)

matrimonio celebrado por coacción	małżeństwo zawarte pod przymusem (<i>kpk</i>)
matrimonio celebrado por miedo grave	małżeństwo zawarte pod wpływem silnej bojaźni (<i>kpk</i>)
acción para pedir la nulidad del matrimonio	powództwo o unieważnienie małżeństwa (<i>pkro</i>)
Ministerio Fiscal	prokurator (<i>pkro</i>)
causa de nulidad	przyczyna unieważnienia (<i>pkro</i>)
acordar la nulidad de un matrimonio	orzec unieważnienie małżeństwa (<i>pkro</i>)
contraer el matrimonio de buena fe	zawierać małżeństwo w dobrej wierze (<i>kpk</i>)
resolución sobre nulidad de matrimonio canónico	orzeczenie unieważnienia małżeństwa zawartego w formie kanonicznej (<i>kpk</i>)
matrimonio rato y no consumado	małżeństwo zawarte a niedopełnione (<i>kpk</i>)

Tabela 6. Terminologia dotycząca unieważnienia małżeństwa.

Warto wskazać, że hiszpański termin *matrimonio celebrado por miedo grave* przetłumaczono jako *małżeństwo zawarte pod wpływem silnej bojaźni*, co wydaje się zręczniejszym ekwiwalentem niż termin *pod wpływem ciężkiej bojaźni* występujący w *kpk*.

W tłumaczeniu hiszpańskiej nazwy własnej *Ministerio Fiscal* zamiast ekwiwalentu formalnego oznaczającego nazwę instytucji *Prokuratura*¹¹ proponowano ekwiwalent funkcjonalny *prokurator*, zgodnie z terminologią zaczerpniętą z *pkro*.

Hiszpański termin *matrimonio rato y no consumado* oddano za pomocą polskiego terminu *małżeństwo zawarte a niedopełnione* zaczerpniętego z *kpk*. Zgodnie z zasadą przyjętą w niniejszym artykule, termin występujący w tekście prawnym zestawiono z ekwiwalentem funkcjonalnym zaczerpniętym z tekstu prawnego w języku docelowym. Niemniej jednak, wydaje się, że równie trafny byłby, występujący w tekstach prawniczych, ekwiwalent formalny *małżeństwo zawarte, lecz nie skonsumowane* (Frowal-Dolata 2013).

¹¹ https://administracion.gob.es/pag_Home/espanaAdmon/directorioOrganigramas/quienEsQuien/Institucionesl_Estado/MinisterioFiscal.html#.XK3A6TgrDc [dostęp: 04.04.2019].

3. Wnioski

Zestawienie terminów prawnych w języku hiszpańskim i w języku polskim z zakresu zawarcia i unieważnienia małżeństwa wykazuje, że sens pojęć najtrafniej oddają ekwiwalenty zaczerpnięte z paralelnych tekstów prawnych (*pkro*, *pasc*). Wobec braku takich ekwiwalentów, a dzieje się tak np. w przypadku przyrzeczenia małżeństwa, należy sięgnąć do innych aktów prawnych (*kpk*, *ppm*) i do tekstów prawniczych – jeżeli nie zawierają one bezpośrednich ekwiwalentów, są źródłem inspiracji do tworzenia polskich odpowiedników. Analiza wykazała również, że nie tylko ekwiwalenty funkcjonalne, lecz również formalne mogą trafnie oddać sens danego terminu prawnego.

BIBLIOGRAFIA

- Alcaraz Varó E., Hugues B., Gómez A. (2009) *El español jurídico*. Madrid: Ariel.
- Álvarez M. (2002) *Tipos de escrito III: Epistolar, administrativo y jurídico*. Madrid: Arco Libros.
- Biel Ł. (2007) „Translation of Multilingual EU Law as a Sub-genre of Legal Translation”, w: Kierzkowska D. (red.) *Court Interpreting and Legal Translation in the Enlarged Europe 2006*. Warszawa: Translegis, 144–163.
- Frowal-Dolata K. (2013) „Przyczyny unieważnienia małżeństwa w polskim prawie rodzinnym oraz w wybranych państwach UE”. *Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego* (11), 111–132.
- Góralski W. (2006) „Przesłanki zawarcia małżeństwa w prawie polskim i w prawie kanonicznym”. *Ius Matrimoniale* 11 (17), 19–51.
- Harvey M. (2000) *A Beginner's Course in Legal Translation: the Case of Culture-bound Terms*. Lyon: Université Lumière.
- Hurtado Albir A. (2001) *Traducción y traductología. Introducción a la Traductología*. Madrid: Ediciones Cátedra.
- Jenda M. (2018) „Próba uchwycenia charakteru prawnego instytucji zaręczyn oraz skutki związane z ich odwołaniem w świetle prawa polskiego ze wskazaniem regulacji w prawie niemieckim i włoskim”. *Młody Jurysta* (1), 3–17.
- Jopek-Bosiacka A. (2006) *Przekład prawny i sądowy*. Warszawa: PWN.
- Komarnicki M., Komarnicki I. (2005) *Diccionario de Terminología Jurídica español-polaco*. Warszawa: Wydawnictwo C. H. Beck.
- Kremer A. (2007) „Zawarcie związku małżeńskiego przed konsulem (wybrane zagadnienia)”. *Zeszyty Prawnicze UKSW* 7(1), 177–193.
- Newmark P. (1981) *Approaches to Translation*. Oxford: Pergamon Press.
- Šarčević S. (1997) *New approach to legal translation*. The Hague: Kluwer Law International.

- Tardón Olmos M. (2009) „La interpretación de la análoga relación de afectividad, III Congreso del Observatorio contra la Violencia Doméstica y de Género. Aplicación jurisdiccional. Madrid, 21-23.10.2009.
- Tokarczyk R. (2000) „Kultura prawa europejskiego”. *Studia Europejskie* (1), 11–26.
- Weston M. (1991) *An English Reader's Guide to the French Legal System*. Oxford: Berg.
- Wróblewski B. (1948) *Język prawny i prawniczy*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Zieliński M. (1999) „Języki prawne i prawnicze”, w: Pisarek W. (red.) *Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*. Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych, 50–74.

Źródła prawa:

- Kodeks prawa kanonicznego* 1983, www.trybunal.mkw.pl/Kodeks%20Prawa%20Kanicznego.pdf
- Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil*, Ministerio de Gracia y Justicia «BOE» núm. 206, de 25 de julio de 1889, Referencia: BOE-A-1889-4763, texto consolidado, última modificación: 4 de agosto de 2018
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 1964 nr 9, poz. 59 ze zm.)
- Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz.U. z 2014, poz. 1741)
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2011 nr 80, poz. 432)

Strony internetowe:

- <https://e-justice.europa.eu>
- <https://iate.europa.eu>
- <https://administracion.gob.es>
- <https://www.rpo.gov.pl>
- orzeczenia.szczecin.sa.gov.pl
- <https://www.gov.pl>
- <http://powroty.gov.pl>

SUMMARY

In this article the Spanish and Polish terminology related to entering into and annulment of marriage has been presented. Spanish legal terms come from the Civil Code (*Código Civil*), which is a fundamental source of law governing the institution of marriage in the Kingdom of Spain, while their Polish equivalents come mostly from the Polish Family and Guardianship Code, as well as from the Code of Canon Law, the

Polish Civil Registry Records Act and the Polish International Private Law. The aim of this article is matching selected Spanish legal terms with their Polish equivalents on the basis of parallel texts, discussing the solutions suggested in relevant dictionaries and scholarly papers, as well as drawing inspiration in the process of creating equivalents.

Key words: legal translation, functional equivalent, formal equivalent, entering into marriage, annulment of marriage

Agnieszka Dominika Biernacka, adiunkt w Instytucie Lingwistyki Stosowanej UW, absolwentka i kierownik Interdyscyplinarnego Podyplomowego Studium Kształcenia Tłumaczy (IPSKT). Autorka monografii i artykułów naukowych o tematyce translatorycznej dotyczącej przekładu sądowego. Od 2003 r. – tłumacz przysięgły języka hiszpańskiego.